Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: „Svoboda", 30 Montgomery St. Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237, (201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюз (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250

РІК LXXXVIII Ч. 181. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 25-го ВЕРЕСНЯ 1981 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, SEPTEMBER 25, 1981 No. 181. VOL. LXXXVIII.

Помер Панас Феденко, визначний діяч і вчений

Мюнхен, Західня Німеччина. — В четвер, 10-го вересня, на 88-му році життя, тут помер проф. д-р Панас Феденко, визначний український політичний діяч, історик і публіцист.

Св. п. Панас Феденко

П. Феденко народився 13-го грудня 1893 року у Веселих Тернах на Україні Покійний був членом Центральної Ради і Трудового Конґресу, від 1919 року членом Центрального Комітету Української Соціялістичної Демократично-Робітничої партії, редактором центрального органу УСДРП „Робітничої Газети" та багатьох інших періодиків пізніше, делегатом УСДРП „Робітничої Газети" та багатьох інших періодиків пізніше, делегатом УСДРП в Екзекутиві Соціялістичного Інтернаціоналу, доцентом Українського Педагогічного Інституту в Празі та членом факультетів інших українських вищих шкіл на еміграції.

Проф. Феденко залишив по собі багатющий письменницький доробок, як історик і публіцист. Він був постійним кореспондентом щоденника „Свобода" на протязі понад 70-ти років, а його остання стаття у „Свободі" під назвою „Школа деспотизму" друкувалася два тижні перед його відходом з цього світу — 27-го серпня в ч. 161-му.

Світлої пам'яти проф. д-р Феденко залишив в смутку сина д-ра Богдана з дружиною Ніною та багато своїх друзів, читачів і учнів. На бажання Покійного Служба Божа та похорон відбулися тут в родинному крузі в понеділок, 14-го вересня. Хоч був контроверсійною особою, але його великий вклад у розвиток української науки і української політичної думки залишиться назавжди в скарбниці української культури.

Д-р Юрій Крижанівський дістав відзначення Академії

Денвер, Колорадо. — Лікар-дентист д-р Юрій П. Крижанівський з Нового Віндзору був тут нагороджений високим професійним відзначенням — „Фелловшип", під час 29-ої річної конвенції Академії Загальної Дентистики на річній конвенційній церемонії. Щоб бути „феллов" Академії, кандидат на це звання повинен крім багатьох інших умов ще прослухати протягом останніх десяти років 500 годин з ухвалених для зубних лікарів специфічних дисциплін у програмі т. зв. постійно триваючої освіти.

Д-р Юрій П. Крижанівський

Д-р Ю. Крижанівський градуювався з Нюйоркського стейтового університету Вищої школи дентистики у Баффало і веде практику лікування зубів у Ню Віндзорі з 1971 року.

Академія Загальної Дентистики — це професійна організація, в склад якої входить 23,000 зубних лікарів, що їх називають „родинними дентистами". Завдання Академії — дбати про сумлінне обслуговування пацієнтів, несучи їм належну дентистичну допомогу.

Д-р Ю. Крижанівський і його родина є членами 88-го Відділу УНСоюзу.

РОЗПОЧАВСЯ ПРОЦЕС ПРОТИ Б. КОЗІЯ

Вест Палм Біч, Флорида. — Федеральний окружний суд з вівтірка, 15-го вересня, тут став полем розгри за майбутню долю Богдана Козія, українського американця, якого Уряд оскаржує в п'яти пунктах у неамериканських діях, співпрацею з нацистівською владою під час окупації України в часі Другої світової війни, і найбільше в тому, що він затаїв перед іміграційними чинниками, що він служив при українській поліції і був членом Організації Українських Націоналістів.

Б. Козія також оскаржується у „звірствах" проти мирного населення. Але все це спирається на свідченнях підсовєтських і польських громадян, які дали інтерв'ю американським чинникам, що їздили в Польщу та в СССР і взяли там ці свідчення на звукозаписну стрічку й відео-стрічку, що будуть переграні тут перед судом.

Якщо Б. Козієві буде доказана вина, його позбавлять американського громадянства і він мабуть тоді підлягатиме депортації. Процес, який триває вже другий тиждень, мабуть протягнеться довше, — на думку правного захисника оскарженого, адвоката д-ра Аскольда Лозинського, який веде оборону. Цей адвокат також уважає, що всі закиди проти його клієнта, гострі й кривдячі Б. Козія про „звірства", не підтверджені, бо опираються виключно на свідченнях свідків з совєтського бльоку, і тому їх не слід би було Урядові ЗСА брати під увагу. Б. Козія судять також за членство в ОУН, що є на думку оборонця — повним абсурдом, бо колишніх членів ОУН є багато в ЗСА, і тоді б, засудивши за таке членство Б. Козія, можна було б судити й багатьох інших.

Є також багато інших моментів, що дають підстави обороні вважати всю цю судову справу Уряду тенденційною, щоб засудити „ще іншого українця за здогадні 'злочини' без підстав на те". При обороні Б. Козія, яку треба буде вести довго і тяжко, виникли ще й фінансові труднощі, з якими самій родині Козіїв є не під силу боротися, тим більше, як згадує оборонець, що урядові американські чинники мають для суду великі фонди. Тому оборонець звертається з закликом до людей доброї волі поспішити з датками на Правний Оборонний Фонд, який встановлено вже раніше в рамках ЗУАДК. Датки слід посилати на адресу: Legal Defense Fund, c/o Flis, Lozynskyj and Steck, P. C., 98 Second Ave., New York, N. Y. 10003.

Музей в Ню Йорку влаштовує безплатні курси для дітей

Ню Йорк, Н.Й. — Діти від шести до 16-ти років можуть безплатно вчитися на курсах з різних ділянок українського народного мистецтва, що їх влаштовує Український Музей в Ню Йорку. Це уможливили фонди, які Музей одержав від Ради мистецтв стейту Ню Йорк. Під керівництвом досвідчених викладачів учасники курсів матимуть нагоду вчитися техніки, вживаної в народному мистецтві. Курси починаються у жовтні.

Дереворізьба: різьба в дереві традиційних гуцульських мотивів. Вживаючи приладдя, виготовлене спеціяльно для цих курсів, учасники вивчатимуть основи техніки цього декоративного мистецтва.

Курси відбуватимуться суботами по полудні протягом восьми тижнів.

Курси відбуватимуться суботами по полудні протягом восьми тижнів.

Виготовлення прикрас на ялинку: учасники матимуть нагоду змайструвати традиційні українські прикраси на ялинку: павучки, метелики, зірочки з різного матеріялу, як от з горішків, намистин, соломки і т.п.

Одноденні зайняття відбуватимуться суботами і неділями у грудні.

Все приладдя на курси постачає Український Музей.

Екскурсії: шкільні групи (учасників 10 або більше) — вступ вільний, за попереднім домовленням.

Докладні інформації можна дістати у Музеї, телефонуючи — (212) 228-0110.

ВИСТАВКИ

„Українські рушники" — виставлено 51 рушник; безперервно триває показ прозірок і пояснення на магнетофонній стрічці.

„Українські народні убрання" — весільні і святкові народні убрання з різних місцевостей України.

„Українське народне мистецтво Галичини" — керамічні, дерев'яні та ювелірні вироби.

Музей відкритий від середи до неділі від год. 1-ої до 5-ої по полудні.

СПОДІЮТЬСЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЛЬОКАДИ В ПОЛЬЩІ

Варшава, Польща. — Деякі речники Політбюра Польської Об'єднаної Робітничої (комуністичної) партії перестерігають вільну профспілку „Солідарність" і польський нарід, що Совєтський Союз може стримати доставу товарів до Польщі, включно з бензиною й іншими нафтовими продуктами, якщо антисовєтська пропаганда, ведена деякими колами, не вщухатиме.

Пересторогу передав по телевізії Стефан Ольшовскі, підтверджуючи тим самим раніші спекуляції також на Заході, що лідери СССР можуть перейти тепер від пропаґандивних заходів до економічної бльокади, щоб таким способом, а не військовим втручанням, покласти на коліна „непокірних" поляків, зокрема зломити спротив вільної профспілки. Таке потягнення було б катастрофальне для Польщі, — заявив С. Ольшовскі слухачам напередодні приїзду до Польщі совєтської торговельної делегації на чолі із заступником прем'єра Ніколаєм К. Байбаковим, головою державної плянувальної комісії.

Вміжчасі прем'єр-міністер польського уряду Войцех Ярузельскі відбув довшу розмову з головнокомандуючим військами Варшавського Пакту ген. Анатолієм І. Ґрібковим. Польська пресова служба ПАП не подала однак подробиць розмов між обидвома генералами, а тільки каже, що вони розмовляли на тему спільного вишколу вояків Варшавського Пакту.

Стефан Ольшовскі, один з п'ятьох членів вузького круга в Політбюро і прихильник твердої лінії компартії, ввесь час під час свого виступу підкреслював, що компартія і уряд не будуть толерувати екстремістів, які „розсілися" у вільній профспілці „Солідарність". В одному моменті він навіть пропонував, щоб усі зацікавлені сили, в тому числі також „Солідарність", створили фронт національного об'єднання, свого роду очолюваної комуністичною партією коаліції, яка керувала б країною. Кілька разів Ольшовскі пригадував полякам їхнє зобов'язання щодо найбільшого „приятеля Польщі в соціялістичному таборі", яким він уважає СССР і без економічної допомоги якого Польща не може обійтися. „Совєтський Союз може обійтися без нашої достави, але Польща без його ні", — заявив Ольшовскі, кажучи, що тільки саме скорочення економічної допомоги з 4,4 більйона на 2,2 створило б економічну катастрофу в Польщі, бо більшість бензини і нафтових продуктів приходить до Польщі з СССР.

Під час того, як самі поляки намагаються навести лад і порядок у своїй країні, Москва не перестає атакувати вільну профспілку своїми засобами масової інформації. Газета „Ізвєстія", орган Верховної Ради СССР, заявляє на своїх сторінках, що „оборона комунізму від правих і контрреволюційних елементів в Польщі, які засіли в „Солідарності", є справою чести усіх соціялістичних держав". Найбільше попадається лідерам „Солідарности" за їхню резолюцію, яка закликає робітників в Совєтському Союзі й сателітних країнах до творення вільних профспілок в себе.

Цього вікенду має розпочатися друга фаза з'їзду „Солідарности" і компартія та уряд роблять все можливе, щоб не дійшло до нових антисовєтських виступів. Вони навіть припізнили видачу візи для президента американської профспілки АФЛ-КІО Лейна Кіркленда, який мав виголосити в Ґданьску промову до робітників.

У ПОЛЬЩІ СТВОРИЛАСЯ СПІЛКА УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ

Ню Йорк (Пресова Служба „Сучасности"). — Нещодавно стало відомо, що в Польщі, 1-го травня 1981 року, в місті Щеціні засновано Організаційний комітет Спілки українських студентів у Польщі.

До Комітету ввійшли представники з Щеціна, Слупська, Кошаліна, Варшави, Ґданська, Вроцлава, Ольштина, Зеленої Гори та Лодзі. Комітет підготував 27-го травня проєкт статуту і надрукував українською та польською мовами заклик до українських студентів у Польщі, у якому, між іншим, сказано:

„Основна сила членів нашої організації — це моральна та інтелектуальна постава. Своєю послідовною діяльністю прагнемо зміцнити в свідомості української громадськости творчу ролю молодої інтеліґенції. Починаючи свою діяльність, постараємося використати цей факт, щоб молодь обох національностей не обтяжувала похибки минулого, а сучасну ситуацію в українсько-польських відносинах використаємо для щирого та партнерського діялогу. Ми зацікавлені з цього самого погляду встановити зв'язки з молодіжними представниками інших національних меншостей, що живуть у Польщі".

Того самого дня Комітет вислав міністрові науки і вищої освіти внесок зареєструвати СУСП на підставі польських законів про студентські товариства. На свій внесок СУСП одержав відмовну відповідь від міністерства.

Пресове аґентство незалежної профспілки „Солідарність" у своєму бюлетені ч. 30 від 13-16 серпня 1981 року повідомило, що цензура заборонила помістити в тижневику „Солідарність" повідомлення про створення Комісії порозуміння для реєстрації трьох студентських організацій в Польщі — української, литовської та білоруської. Комісія має завдання далі намагатися зареєструвати ці студентські товариства.

У бюлетені „Солідарности" також написано, що в той час, коли відмовлено українцям, білорусам і литовцям, міністерство зареєструвало нову Спілку африканських студентів у Польщі.

Деякі документи СУСП-у будуть надруковані в журналі „Сучасність".

У світі

КОАЛІЦІЙНИЙ УРЯД В БЕЛЬГІЇ ПОДАВСЯ до димісії після того, як він був неспроможний розв'язати фінансові проблеми в країні, зокрема зрушити з місця застій в сталевій індустрії. Речник короля Будуена заявив, що прем'єр-міністер Марк Іскенс особисто зустрічався з королем і зложив на його руки резиґнаційну грамоту, заявляючи, що уряд діятиме в тимчасовому характері, аж до сформування нового уряду чи розписання нових парляментарних виборів.

КАНЦЛЕР ЗАХІДНЬОНІМЕЦЬКОГО УРЯДУ Гельмут Шмідт хоче знову зустрітись з президентом Роналдом Реґеном і продискутувати з ним справи роззброєння та розміщення в майбутньому на території західньоевропейських держав американських континентальних ракет середнього засягу „Першінґ-2" у противагу до такого ж розміщення совєтських ракет типу СС-20. Шмідт хоче обговорити ці справи з речниками ЗСА ще заки вони вирішать відбути зустріч з Леонідом Брежнєвим і заки розпічнуться американсько-совєтські сепаратні розмови в цій справі. Речник німецького уряду Курт Бекер заявив, що німецькі дипломати у Вашінґтоні отримали зарядження в влаштувати зустріч Шмідта з Реґеном, але він не знає коли саме така зустріч відбудеться.

МІНІСТЕРСТВО ЗАКОРДОННИХ СПРАВ Китайської Народної Республіки обвинуватило американського кореспондента з „Вашінгтон Повст" Майкела Вейскопфа за порушення урядових постанов, які забороняють звітування про дисидентську діяльність на території Китаю. Вейскопф в одному з чисел газети вичерпно інформував американських читачів про відносини в китайських в'язницях і концтаборах, користаючись матеріялом отриманим з дисидентських джерел, на які він покликається. Справа закінчилась тим разом тільки на перестерозі. Вейскопфа покликали до міністерства і прочитали йому відповідні параграфи з постанов у цій справі і заявили, що чергове порушення цих параграфів може закінчитись видаленням кореспондента з Китаю.

ПОНАД 300,000 ПРАЦІВНИКІВ ТРАНСПОРТУ в Польщі, членів вільної профспілки „Солідарність", опублікували відкритого листа до совєтського амбасадора у Варшаві Боріса Арістова, закликаючи його, щоб він вплинув на свій уряд і вказав на шкідливість дотеперішніх відносин між Польщею і Совєтським Союзом. Відкритий лист був надрукований на сторінках бюлетеню „Солідарність" і він мав би бути відповіддю польських робітників на заяву Арістова і становище совєтського уряду, передане ним лідерам польської компартії і уряду. Також багато інших робітничих спілок, які входять до „Солідарности" засудили совєтські напади на вільну профспілку і її лідерів, називаючи це втручанням у внутрішні справи Польщі, яка, як суверенна держава, має право сама розв'язувати свої політичні чи економічні проблеми.

ПРЕСОВІ АҐЕНТСТВА І КОРЕСПОНДЕНТИ інформують з Ню Делі, що совєтські війська і афганські поліційні з'єднання вицофуються назад до Кабулю, не витримавши спроби з численними відділами повстанців, які витискають їх з долини Пандшір, поблизу афгансько-пакістанського кордону. Ройтерс повідомляє, що численні валки совєтських танків і тягарових возів тягнуться до Кабулю. Кілька тисяч партизан і членів руху спротиву ненадійно заатакували совєтів з усіх сторін так, що совєтське командування і афганські спомагачі втратили вже в першому дні боїв кількасот вояків забитими і тисячі ранених, багато з яких залишено на призволяще в долині боїв. Кореспонденти кажуть, що совєтське летунство, не перебираючи в засобах, атакувало усі населені пункти, тому є багато жертв серед цивільного населення.

ГЕНЕРАЛЬНА АСАМБЛЕЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ вже втретє відмовилась визнати репрезентацію теперішнього маріонеткового уряду Камбоджі, наставленого в'єтнамськими окупаційними військами після інвазії цієї країни в 1979 році на чолі з теперішнім лідером Генґом Саміном. Китайська Народна Республіка і багато інших країн у числі 77 до 37 голосували проти визнання теперішнього уряду Камбоджі і погодились, щоб залишити дотеперішнє представництво колишнього прем'єра Поль Пота, війська якого ще й досі ведуть боротьбу проти Самріна і окупаційних в'єтнамських військ. За Поль Потом і його делеґацією голосували між іншим такі країни, як Філіппіни, Індонезія, Маляйзія, Сінгапур, Тайленд, Китайська Народна Республіка, ЗСА і багато західньоевропейських делеґацій.

В Америці

В МИНУЛОМУ НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ НАЙБІЛЬШЕ кримінальних нападів на учнів у нюйоркських школах було вчинено в школах проміжних кляс (рівень т. зв. „джунір гай скул") і півсередніх шкіл. Половина з зареєстрованих 1,673-ох нападів відбулися в цих школах. Тому з початком нового навчальнго року в Ню Йорку призначено 420 вартівників-поліціянтів. Це перший раз охорона працюватиме постійно в цих проміжних школах міста. По всіх середніх школах міста варта працює вже роками, а народні й проміжні школи, які перебувають під юрисдикцією децентралізованих місцевих шкільних рад, досі давали собі раду з безпекою для учнів у інший спосіб. Всіх переступів, випадків та інцидентів у школах Ню Йорку, малих і більших, включно зі збройними нападами, ґвалтуванням, розповсюдженням наркотиків і посіданням зброї аж до гранат, було за останній рік 15,707. У попередньому навчальному році їх було — 15,337. Місто має 1,000 шкіл, а всі майже злочини (90 відсотків їх) мають місце лише в 100 школах.

БЛИСКУЧУ ПЕРЕМОГУ В ПЕРЕДВИБОРАХ на посадника міста Ню Йорку дістав добре відомий українцям посадник Едвард Кач у минулий вівторок, 22-го вересня. Він кандидував з рамени і Демократичної і Республіканської партій, і одержав за його власним окресленням „супер-лявінну перемогу", що дає йому властиво певність, що він виграє вибори восени й буде ще чотири роки посадником найбільшого міста Америки. Разом з ним виграла передвибори з Демократичної партії також відома молода колишня конгресменка Елізабет Голцман, дійставши номінацію на окружного прокуратора. Теперішній окружний прокуратор Норман Розен, який старався про поновну номінацію, перепав. Міський контролер Гаррісон Ґолдін також виграв номінацію. Переможцем вийшов у передвиборах і Ендрю Стайн, що хоче бути знову президентом Мангеттену. Всі вони демократи і всі мають шанси виграти вибори восени.

ДО „ВОСЬМИ ЧУДЕС СВІТУ" З БАГАТЬОХ міркувань можна віднести і нюйоркський „Емпаєрстейт" будинок, якщо подумати про те, що на вершку будівлі, коли дощові хмари є нижче, ніж відвідувач, ані дощ, ані сніг не падає; що будівля має сім миль довжини всіх елеваторів, якщо їх поставити один за одним; що будівля має 6,500 вікон; 60,000 тонн сталі, якої вистачило б на залізницю на віддаль від Ню Йорку до Балтимору, і що кожного року цю будівлю відвідує півтора мільйона чужоземних туристів і подорожуючих американців.

ВИЩІ ПРИБУТКОВІ ВІДСОТКИ НА ощаджування по банках були ухвалені федеральним реґулюванням для всіх вкладників, які мають здепоновані ощадження по ощадностевих банках. Цей піввідсоток зовсім незначний, але проти нього гостро виступали банкіри, бо у великій сумі це буде неймовірно високий прибуток для пересічного ощаджувача і отже — „втрата" для банків. Тепер річний прибуток від грошових вкладів буде 6 відсотків по ощадностевих банках, а в комерційних — 5 і 3/4 відсотка.

„ЧЕТВЕРТА ХВИЛЯ" УКРАЇНСЬКИХ ВТІКАЧІВ ФОРМУЄТЬСЯ В ЕВРОПІ

Джерзі Сити (Л. В-а). — Напружена політачна ситуація в Польщі і можливе збройне втручання Совєтського Союзу витворили специфічний стан для українців, які живуть там, а цим самим заалярмували і українські поселення в світі, зокрема в ЗСА і Канаді, через те, що багато українців теперішніх громадян Польщі, бажали б виїхати з Польщі за океан. Ці українці, польські громадяни, поділяються на дві категорії, — подає під назвою „Українські біженці: четверта іміґрація", обіжник Канадсько–Українського Іміґраційного Допомогового Товариства, що його очолює як президент Ради директорів В. А. Микитюк.

Перша категорія — це люди з Польщі, які перебувають у Канаді, наприклад, на візиті, а тепер через загрозливу й непевну ситуацію вдома бажали б лишитися у вільному світі постійно. Щодо них, то уряд Канади є дуже поблажливий і йде їм на руку, тим часом продовжуючи їм дозвіл на перебування в Канаді. Про ближчі дані щодо цієї програми зацікавленим слід пов'язатися з КУІДТовариством, телефон (416) 767-4595.

Друга категорія — це українці з Польщі, які перебувають у Західній Европі і бажали б прибути в даному разі до Канади (але є бажаючі їхати і до ЗСА чи до Австралії). Наплив втікачів з Польщі є тепер в Австрії, Західній Німеччині, Франції й Італії. Їхня кількість дійшла до 14,000 у перших місяцях 1981 року. Австрія, між іншим, просить допомоги в інших країн Заходу, щоб зменшити населення її таборів для втікачів, де існує велика тіснота. Як сказано в обіжнику, канадський міністер іміґрації оголосив, що Канада збільшить цьогорічну европейську квоту для в'їзду до Канади на 1,000 осіб, тобто разом — 5,000 осіб. За море виїдуть нові додаткові урядовці, щоб приспішити процес перевірки аплікантів на в'їзд у Канаду.

Переважна більшість цих втікачів перебувають у таборах для біженців, але деякі зуміли влаштуватися і по приватних мешканнях. Серед 14,000 є біля 300 українців. Наприклад, 40 студентів втекло з організованої „тури" з автобуса у Відні, а 14 студентів є вже в Мюнхені у Західній Німеччині.

Всі ці українці, а є між ними і дорослі з дітьми і батьками, очікують рятунку від українців на поселеннях. Для них слід шукати спонзорів. Канадсько-Українське Іміґраційне Допомогове Товариство вже дістає чимало прохань на переселення до Канади і ці справи полагоджує тепер відповідний уряд у Канаді.

Але тут виникає одне ускладнення — іміґраційний уряд Канади не визнає цих людей „справжніми біженцями", які підпадали б під Конвенцію Об'єднаних Націй про біженців, тобто таких втікачів з певної країни, які мають оправданий страх переслідування в країні, з якої вони втекли, якщо б їх насильно туди назад повернути: переслідування на ґрунті раси, релігії, національности чи на ґрунті приналежности до певної соціяльної групи або через їхні політичні переконання. Натомість цих „четвертої хвилі" біженців з Польщі Канада клясифікує як „самоекзильних" людей, які вибрали добровільно втечу з країни їхнього проживання.

У відміну від „визнаних втікачів" чи „справжніх біженців", що ними уряд Канади опікується і буде опікуватися, даючи кошти на прожиток у перших часах приїзду до Канади, оплачуючи курси навчання англійської мови тощо, ці „самоекзильні" добровільні втікачі не мають права на такі пільги. І особливо тому такі „добровольці" переселення до Канади мусять мати добрих спонзорів. Це і є передумовою видання їм візи в'їзду в країну.

Не тяжко бачити на підставі цих відомостей, що організації, які хочуть зайнятися переселенням цих

(Закінчення на стор. 3)

РОЗПОВІДЬ Д. ЛІЩИНСЬКОГО У ЛМКЛЮБІ

Ню Йорк, Н. Й. — Із Літературно-Мистецького Клюбу повідомляють, що в п'ятницю, 25-го вересня ц.р. в год. 7:30 вечора, тут при 136 Друга авеню, з інформаційною доповіддю виступить Дам'ян Ліщинський. Розповідь буде ілюстрована прозірками.

ІМПРЕЗА 72-ГО ВІДДІЛУ СУА НЕ ВІДБУДЕТЬСЯ

Юніондейл, Н. Й. — Заповіджена у числі „Свободи" з 23-го вересня ц.р. традиційна осіння забава 72-го Відділу Союзу Українок Америки, яка була запланована на суботу, 3-го жовтня, не відбудеться з незалежних від управи Відділу причин, як інформує ця управа.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda USPS (30-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Subscription: 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00
UNA members 65¢ a month. Change of address — 50¢. Make checks or money orders payable to "Svoboda"
Postmaster: Send address changes to "Svoboda" P.O. Box 346, Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00. Для членів УНСоюзу 65¢ міс. За кожну зміну адреси — 50¢.
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda"

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Жінка у Найвищому Суді

Під час своєї виборчої кампанії президент Роналд Реґен обіцяв, що на перше звільнене місце в Найвищому Суді він призначить жінку. Дотримав слова і його кандидаткою стала 51-річна Сандра Дей О'Коннор, колишня сенаторка у стейтовій асамблеї стейту Арізона, яка викреслася була політичної кар'єри, вернулася до своєї правничої професії і стала суддею Апеляційного суду у названому стейті. Згідно з конституцією, членство в Найвищому Суді належить до тих становищ, які вимагають попереднього затвердження Сенатом. Після дводенного, разом дев'ятигодинного переслухання у сенатській 18-тичленній Правничій Комісії, та Комісія затвердила її 17 голосами — один сенатор стримався від голосування, заявивши, що він не зовсім переконаний арґументами кандидатки щодо її строгого неґативного відношення до проблеми абортів.

Затвердження Сандри О'Коннор повним Сенатом було згори настільки запевнене, що вже визначено заприсяження її, як члена Найвищого Суду, на день 25-го вересня 1981 року. Деякі американські коментатори твердять, що це буде історична дата: перша жінка в Найвищому Суді, як символ повного і беззастережного зрівняння у правах і привілеях американських жінок із мужчинами.

Сандру О'Коннор випитували ввічливо, але наполегливо в усіх контроверсійних справах, які актуальні та з якими мав і напевне ще матиме діло Найвищий Суд. Найважливіше, мабуть, з усього, що вона заявила, це її правильне становище, що Найвищий Суд — і взагалі суди — не має заступати Конґрес і своїми постановами творити закони, а має діяти згідно з існуючими законами. Вона заявилася за потвердження Найвищим Судом становища, що стейтові асамблеї мають право заводити у свому стейті кару смерти: вона прихильниця кари смерти, як найрадикальнішого засобу боротьби проти злочинства. Вона таврує занадто велику лагідність суддів у відношенні до обвинувачених злочинців, бо воно сприяє злочинству. У справі жіночих абортів, за яку побиваються ліберальні кола американського суспільства та яка стала головною причиною, що не схвалено додатку до конституції щодо рівних прав жінок, т. званого (від початку американських літер) „ЕРА" — Сандра О'Коннор заявила: „Я вже у тому віці, що не можу мати дітей, але думка, що могла б позбутися ненародженої дитини — для мене образлива". Вона має троє дорослих уже дітей, її чоловік адвокат, вона при своїх 51 роках завжди ще гарна жінка, спокійна, тип професіоналки-інтелектуалки і це найкращий доказ хисту президента Реґена — знаходити серед гущі американського народу найкращих людей на відповідальні становища.

Сандра О'Коннор дякувала сенаторам, які переслухували її, за їхню ввічливість і джентелменську поведінку. Але рішуче заперечила, наче би те джентельменство стосувалося її, як жінки — вона ставиться сама до себе самої, як до професіоналки, а не, як до особи, до якої, треба стосувати окремі ввічливі манери, тому, що вона — жінка. Під час дев'ятигодинного випитування її вона ні на мить не тратила рівноваги духа, ні на мить не зацукувалася; єдиною познакою її напруження були стиснені руки. Один із членів сенатської Правничої комісії заявив, що він не зовсім вдоволений всіми відповідями Сандри, але голосує „за", бо вона „консерватистка з консервативним світоглядом". Але цього консерватизму не можна утотожнювати з ретроґрадністю, з відсталістю від сучасного стану людського духа і проблем.

Мимохіть пригадуються слова Папи Івана Павла II з його енцикліки, що її проголосив кілька днів тому, де він, говорючи широко про ролю зорганізованого робітництва і світ праці, заявив, що жінки повинні більше уваги звертати на виховання дітей. Очевидно, є забагато у світі жінок, які занедбують виховання дітей, що їх привели на світ. Але є вже тисячі, чи може й мільйони жінок, які вміють поєднувати материнство і з своєю освітою і бажанням бути собою, мати своє власне „я", — бути доброю дружиною і доброю матір'ю та водночас своїм хистом, своєю працею, своєю амбіцією добитися до найвищих становищ у своїй країні.

Президент Реґен добре зробив, що призначив до Найвищого Суду жінку, і таку жінку, яка виступатиме в обороні молитов у школах, виступатиме проти примусового перевожування дітей інколи на десятки миль, щоб дістати „зрівноважене" число білих і чорних дітей, — виступатиме проти таких вироків нижчих судів, які мають на увазі радше добро злочинця, а не чесного громадянина — в ім'я громадських прав „злочинної одиниці. Це насправді добрий вибір" і добре діло.

П. П.

ЗБРОЙНА СИЛА ЗАСІБ — ПОЛІТИКИ

Збройна сила будь-котрої держави — це не є чинник „сам для себе". Навіть в агресивних імперіялістичних країнах збройна сила є засобом політики — їхньої агресивної імперіялістичної політики. І війни теж не є „самі для себе": війною вирішуються конфлікти, що їх не можна поладнати ніякими мирними засобами. Новітні вояки, які воюють, не можуть бути роботами, не можуть бути безвільним сліпим знаряддям своїх зверхників, а мусять розуміти, за що властиво вони борятъся — за яку добру справу, дармащо, поняття добра і зла інакше інтерпретоване різними сторонами. Коли держава занедбує стан своїх збройних сил, вона наражає країну на велику небезпеку, бо від непам'ятних часів існує у світі агресивний імперіялізм, існує гін країн та їхніх вождів збагачуватися коштом сусідів.

Два суперечні підходи

Ці завваги насуваються у зв'язку з вістками в американській пресі, що у теперішній американській державній верхівці ведуться не тільки наради, як розподілити астрономічну суму 226 більйонів долярів на різні роди зброї, що мають сяк-так вирівняти балянс між американською та совєтською збройною силою, але й виявляються два суперечні підходи до проблеми збройної сили Америки. Один із найповажніших американських публіцистів, синдикованих коментаторів правого напрямку, Джозеф Крафт твердить, що державний секретар Александер Гейг — всупереч ворожій йому пропаґанді — вважає скріплення збройної сили Америки тільки як засіб для кращого,основаного на певніших фундаментах, „співіснування" зі Совєтським Союзом.

Всупереч примітивному поглядові, що генерал наче автоматично є войовничим „мілітаристом" — чотиризірковий генерал, який сам брав активну участь у війні, знає, яке це нещастя і знає краще від сірих цивільних людей, що війна в атомовій добі — це катастрофа для людства. Александер Гейґ, як державний секретар, знає, що міжнародна позиція Америки залежить у найпершій мірі від її справжньої сили: коли Совєтському Союзові повезло, що він став сильніший від Америки в різних родах зброї, не тільки числом свого піхотного змоторизованого війська, але й числом підводних човнів, числом морських одиниць, числом танків і ракет на середню і далеку віддаль, то впав міжнародний престиж Америки до того ступненя, що малий далекий Іран позволив собі 444 днів в'язнити кількадесят американських „закладників" та найближчий сусіда Америки, Куба Фіделя Кастра, дозволяє собі на щораз нові провокації, а діючи як аґент Совєтського Союзу для експорту комуністичної революції. Тому президент Роналд Реґен почав говорити іншою мовою, як його попередники у Білому Домі, і тому він вибрав на державного секретаря недавнього головного команданта збройних сил Атлантійського Союзу, досконало знайомого зі станом збройної сили комуністичного бльоку Варшавського пакту.

Уряд ЗСА негайно реагує

Але — за цитованим вгорі поважним американським коментатором — у Пентаґоні є старшини, які не погоджуються із становищем державного секретаря Александра Гейґа, що скріплювання власної збройної сили міжконтинентальною ракетою типу МХ, невтронною зброєю, чи новими підводними човнами типу „Брайдент" чи новим суперсонічним бомбардувальником типу „Б-1", це тільки засіб для більш успішного переговорювання із урядом СССР за дійсне, а не уявне зменшення ядрового арсеналу обох сторін. Як виявила реакція теперішнього американського Уряду на провокацію лівійських літаків над Середземним морем і на провокацію збоку Північної Кореї, що вистрелила ракету проти американського розвідчого літака, Уряд рішений негайно і рішуче реагувати на кожну ворожу зачіпку. Але сам не змагає до міжнародного зудару, — це потвердив лист Роналда Реґена до Брежнєва у відповіді на натяк Брежнєва на XXV конґресі компартії СССР про потреби „конференції на вершинах". Реґен не є проти такої конференції, але не квапиться до неї, бо хоче мати у розмовах з Брежнєвим той арґумент, який єдино промовляє до кремлівських володарів: арґумент дійсної, а не фіктивної збройної сили.

„Мирне співіснування" ЗСА з СССР все одно не втримається. Воно розіб'ється об похід російсько-большевицького імперіялізму, який не має стриму та який швидше чи пізніше перетягне струну і поставить міжнародну ситуацію у такий сліпий кут, з якого не буде іншого виходу, як зудар. Зрештою, хто може знати, як і коли провалиться совєтська імперія. Покищо Уряд Реґена веде розумну політику: піднести занедбану напротязі останнього десятиріччя збройну силу Америки, підставу безпеки країни та її міжнародного значення.

З МОГО ВІКНА

Іванна Савицька

Айстри айстрам шепотіли...

Одного ясного вересневого дня я сиділа коло підніжжя Високого Замку в Перемишлі, в повені райдужних айстер і запашної настурції.

Небо без однієї хмаринки, синє і тепле, дивувалося гейби неожиданій гості, яка цілою істотою святкувала празничний день, — злуку з минулим.

Сорокалітній проміжок часу перекинув з рухливого ринку всіх статечних, широко-спідницих перекупок аж на Засяння, а тут, біля мене, замість кошиків з маслом і всякими господарськими „снідами", моргали окаті чорнобривці, стелились срібні плазунці, багряніла достигла „кашка", і навіть на шкарпі чиясь патріотична рука посадила червоно-білі „зозульки".

Гарно тут, справді гарно, затишно дуже, та чужо, чужо...

Тільки пухнаті джмелі своєю журною мовою розбивають блаженну тишу.

Сидіти отак одинцем, втягати Божу красу зболілими фібрами душі, розмовляти (мовчки) з минулим, ходити (сидячи) отими стрімкими стежками довкола Високого Замку, молитись під трьома Хрестами, вдихати бризи Сяну, все те — цілющий бальзам на тугу за далеким минулим.

Та вже вступити в Катедру, запорошену, бідну, обдерту, ввійти в інститутський город, що весь заріс буряном, — це свіжі рани, на які вже немає ліку.

Такого ясного, осіннього дня я розмовляла з минулим.

А потім прийшла Наталка. Ми торочили й торочили про те, й про тамте, дозволене й заборонене, шепотом і голосно, торочили рідною мовою, бо квіти вміють мовчати. Сян шумів і ковтав нашу мову, а рідний Високий Замок навчився ховати тайни... Тільки якась бабуся, поморщена й зів'яла, швендялась сюди й туди, оглядалась довкола, підіймала пов'ялі листки, щось до них говорила, і час до часу поглядала на нашу лавку.

Бідна старенька бабуся в полинялій чорній хустині в старій спідниці, що сягала їй до кісток, зважилась врешті спитати:

— Ви українки, здається, обидві нетутешні, бо тут, у Перемишлі, української мови не чути.

— Я тутешня, — відозвалась Наталка, — а вона, (себто я), з дуже далеких світів.

— З Варшави може, з Ґданьска, або з Лігніци, — спитала спішно бабуся, — бо я аж з-під Ниси приїхала. Я тут ходила до школи, до Дівочого Інституту. Життя, життя, що воно з мене зробило...запроторило, вигнало, обездолило...

Бабусині очі набирались ясного блиску, голубої, чистої барви, очі гейби знайомі з якогось старого портрету.

Знищені руки нервово ховались під білу льняну хустину, в якій імовірно зберігався сніданок. Бабуся приглядалась мені, я бабусі, і нагло, спонтанно зовсім, ми впали собі в обійми.

Нуся і я, з тієї самої школи, з одної кляси, з одного навіть річника.

Не було слів, не було зайвої мови, були лиш сльози.

Небо без однієї хмаринки дивувалось гейби отій несподіваній сцені. Бриніли пухнаті джмелі, журливий Сян котив неспокійні води, а айстри айстрам шепотіли, що тут, на лавці, коло підніжжя Високого Замку, зустрілося в теплих обіймах відгомоніле минуле.

Людмила Волянська

МАРИНА ТЬОМКІНА І ВОЛОДИМИР ПОЛОВЧАК

I

Справа Володимира Половчака, 13-річного неповоротця до СССР, не сходить із сторінок американської преси. Вільнолюбні люди Америки хочуть бачити цього українського хлопця вільним і щасливим. І навпаки — симпатики Совєтського Союзу та інші люди, наївні або непоінформовані про справжній стан підневільного життя в СССР, ідуть на совєтському поводку, намагаючись впливати на відповідні чинники в Америці, щоб віддати цього українського хлопця назад до СССР. Вони кажуть, що цього вимагає „добро родини", бож батьки й діти, мовляв, не мають бути розділені кордонами.

Як знаємо, батьки Володимира вирішили залишити ЗСА і повернутися до СССР, вимагаючи повороту і сина, який, проте, вибрав свободу, втікши з батьківського дому, рятуючи себе від тих „благ", які на нього очікували б у країні неключимого рабства — в совєтах.

Зрештою, це все відомі речі. Почнемо з того, що в оборону Володимира Половчака включилися активно організації і окремі люди, зокрема два адвокати — українець д-р Юліян Куляс і д-р Марк Голцер, бо боротьба за волю Володимира буде не такою легкою, як це спочатку видавалося: приятелів СССР у ЗСА багато, а ще більше є наївних людей, що в справі Половчаків хочуть бачити проблему „Батьки і діти". Це дивно і боляче, що в Америці так багато людей не знає, що собою являє СССР і до якого фарсу зведене там і „право батьків виховувати своїх дітей", і право дітей супроти всесильної держави, яка всіх, і дітей і дорослих, вважає своєю...власністю. Про правний бік справи В. Половчака можна довідатися з статті фахівця-правника Іллі Каменецького в чч. щоденника 171 і 172 під заголовком „На захист Володимира Половчака".

І ось, знаючи про труднощі цього підлітка врятуватися від зазіхань СССР, що його тепер репрезентує тут Американська Ліґа цивільних свобід, яка перебрала на себе захист інтересів Михайла і Анни Половчаків, батька і матері Володимира, адвокати Володимира Половчака попросили поради й допомоги в одного батька. Цього батька і його доньку спіткало лихо в Совєтському Союзі, і він, може як ніхто інший, у стані розповісти, що буде Володимирові, якщо б його американські власті віддали під владу СССР.

Цей батько, науковець-фізик, колись мешканець Москви, а тепер — Ізраїля, проф. д-р Александер Тьомкін (Темкин, по-російськи) відвідав у понеділок, 31-го серпня, редакцію „Свободи" і розповів про свій досвід і як він може бути корисний для ведення оборони Володимира Половчака. Дочка професора Марина Тьомкіна, коли її відібрали у батька, мала також 13 років віку,— тепер її вже 22 роки, — але вона, на диспансерному обліку психіятричному в Москві, вже не вільна вирішувати про своє майбутнє і про виїзд до Ізраїлю, про що вона мріяла і чого сподівалася все своє дитинство. Мріям цим досі не судилося здійснитися.

Професор А. Тьомкін, розповідаючи про свої і своєї дочки Марини переходи, проводив раз-у-раз паралелі до ситуації В. Половчака, сильно турбуючись тим, щоб ще одну жертву не запопав у свої лабета підступний і безоглядний совєтський молох. А. Тьомкін зустрів д-ра Ю. Куляса і д-ра Мирона Куропася цієї весни в Ізраїлі, коли ці визначні українсько-американські діячі відвідували Ізраїль як гості, запрошені урядом. Під час зустрічів випливла в розмові справа В. Половчака; потім додатково, знаючи про намір д-ра А. Тьомкіна відвідати Америку, адвокат М. Голцер звернувся до нього по пораду і з запитом, чи дозволить А. Тьомкін вжити в обороні В. Половчака досвід А. Тьомкіна в намаганні — досі, на жаль, безуспішному — добитися волі доньки Марини.

Сам А. Тьомкін, крім особистої докладної розповіді, залишив у редакції також 22-сторінкову брошуру, в якій вичерпно описано всі „хождєнія по мукам" його, а ще більше — його доньки, починаючи з року 1971-го, коли він і вона вирішили зголоситися на виїзд до Ізраїля з СССР. У брошурі дані також незвичайно цінні узагальнення боротьби: Тьомкін проти СССР.

З хвилиною рішення виїхати на обох Тьомкіних посипалися нещастя, викликані, звичайно, людоловами з КҐБ. Справу ускладнили родинні відносини поміж подружжям Тьомкіних, де його перша дружина і мати Марини лікар-психіятр Майя Марковна Райська, також за національним походженням жидівка, не забажала виїжджати з СССР. Вона сама вихована на совєтську патріотку її матір'ю — отже — бабцею Марини — теж лікаркою.

(Продовження буде)

НА МИСТЕЦЬКІ ТЕМИ

На нових шляхах

До мешканців верховинного села Ґлен Спей неоднократно доходили з нюйоркської метрополії писані й говорені чутки про дії нового своєрідного руху спрямованого на плекання української музики. За його постанням і діяльністю ми слідкували з особливим зацікавленням ще й з уваги на те, що навколо нього стали гуртуватися музики середнього і молодшого покоління. У їхній мистецькій і громадській поставі ми спостерігали суто професійний підхід до виконавчого мистецтва, пильну увагу до кращих зразків творчости українських композиторів, а впарі з цим тісне співжиття з тутешньою нашою громадою і врешті прямі контакти з американським музичним світом. До нас промовляли вміло запрограмовані імпрези, присвячені окремим темам і періодам нашого музичного минулого, під час яких до слова приходили цінні, але дуже рідко виконувані твори українських композиторів, Було ясно, що ці почини, ці спроби виведення нашого музикування на нові, ширші шляхи наша громада повинна підтримати з усіх своїх сил і створити для них клімат якнайбільш пригожий.

І ось досить неочікувано один з концертів згаданого типу відбувся тут таки у нас на оселі Українського братського Союзу в Ґлен Спей. Було це в неділю, дня 6-го вересня 1981 р. у рамках 17-го Крайового З'їзду Братства кол. вояків І. Української Дивізії УНА.

Виконавцями концерту були: Андрій Добрянський, бас-баритон Метрополітальної опери. Ед Іванко, тенор-актор канадських і американських сцен, і Тома

(Закінчення на стор. 3)

Надія Хмара-Олійник

ЖИТТЄВИЙ ПОДВИГ УКРАЇНСЬКОГО ВЧЕНОГО

(Д-р Григор Маланчук дослідник філософії Сорена Кіркеґарда)

У своїх щоденних радіопересиланнях в Україну — недавно „Радіо Канада" передало бесіду бібліотекарки МекҐільського університету в Монтреалі Надії Хмари-Олійник про маловідомий українцям подвиг д-ра Григора Маланчука: він не тільки вивчав філософію данського філософа Сорена Кіркегарда, але й також зібрав спеціяльну колекцію його творів і праць про нього. МекҐільський університет придбав цю колекцію, а Надія Хмара-Олійник наглядала за компютерським каталоґуванням цієї цінної колекції. Поміщуємо її бесіду з радіозапису. — Ред.

Кіркеґардова колекція

Постання цієї колекції науковий світ завдячує нашому землякові з-під Львова, Григорові Маланчукові. МекҐільський університет придбав цю колекцію — понад тисячу п'ятсот томів — завдяки науковим та дружнім зв'язкам професора філософії Алістера МекКіннона з д-ром Маланчуком. Фінансову допомогу на здійснення цього проєкту подала Канадська дослідна рада суспільно-гуманістичних наук.Таким чином, МекҐільський університет єдиний у Канаді та один з двох університетів на північноамериканському континенті, має таку збірку книг філософа Кіркеґарда. Вона складається з його оригінальних праць і книг, що їх він вживав у своїй досліднофілософській праці, та врешті друкованих праць про нього.Серед цих останніх є також праці д-ра Григора Маланчука про Кіркегарда, якого він значною мірою „відкрив" і засвоїв самим данцям.

Шостого червня 1981 року минув рік від триденної спеціяльної конференції, скликаної до МекҐільського університету для того, щоб, так би мовити, привітати прибуття цієї колекції в Канаді і, з допомогою наукових доповідей, обмінятися думками про стан вивчення Кіркеґардової філософії. Понад 70 науковців із Данії, З'єднаних Стейтів Америки і з Канади скористалися цією нагодою, щоб безпосередньо — без поїздки в Данію — побачити цю колекцію. Доповідь про д-ра Григора Маланчука на пленарній сесії виголосив проф. Петер Роде, який знав його особисто і міг належно оцінити подвиг випадкового поселення в Данії — українця з села Ґарбузова в Західній Україні. Проф. Роде зворушено розповідав мені тоді про свою довголітню співпрацю та приязнь з нашим земляком, що тривала аж до його смерти 1979-го року. Він з подивом згадував, як д-р Маланчук ніколи не забував про свою батьківщину — Україну, а свою наукову працю вважав лише окремим вкладом українського вченого у світову науку.

Нелегке життя

Життєпис Григорія Маланчука сам собою дуже цікавий і, як це він не раз підкреслював, укладався в рамки філософії екзистенціялізму Сорена Кіркеґарда. Уявіть собі сільського хлопчину з українського села, який прагне до світла науки і на щастя, має батька й матір, які подбали про те, щоб дати йому підстави до дальшої, вищої освіти. А втім, знайшовся у потребі також приятель їхньої родини, Петро Зілінський, що жив у Америці і фінансово допоміг йому продовжувати науку. Григор Маланчук вчився філософії у Берлінському університеті на початку 1920-их років. Випадково він попав до Данії, де познайомився з філософськими працями Сорена Кіркеґарда, оригінального філософа з XIX століття. Декілька ідейних данців, а зокрема пастора Карл Реег і професор богослов'я Копенгаґенського університету, Едвард Ґейсмар, — допомогли Маланчукові закінчити студії докторатом у Берліні. Вони також допомогли йому поселитися в Данії, щоб таким чином уникнути гітлерівського режиму, який щойно закріпився у Німеччині.

Григор Маланчук мав тяжкі умови життя в Данії. З уваги на економічну кризу там, як і в інших державах, чужинцеві тоді не дозволяли на постійне перебування і право на працю. Завдяки своїм приятелям Маланчук перетривав цю скруту, а згодом роки німецької окупації Данії. Він заснував „Студійні гуртки", що складалися з любителів філософії та шукачів правди і сенсу в житті людини. Хоч як воно не дивно, але щойно 1947 йому нарешті пощастило зорганізувати також „Студійний гурток філософії Кіркеґарда". Опісля він розвинув ці семінари та міг присвятити свою увагу Кіркеґардові, а не — як це було до того часу — розсівати її на Ніцше, Достоєвського, чи взагалі на психологічні теми.

Професор Бредлі Дюї з Америки, що був учасником такого „Студійного гуртка" і написав біографію Маланчука, згадує форму цих семінарів. Отже д-р маланчук спершу читав ґрунтовну лекцію, яка тривала 45 хвилин, а опісля були запитання, завваження і дискусійний обмін думками учасників та учасниць. Назакінчення, господарі вечора гостили всіх присутніх перекускою з данського, а інколи з українського хліба, солодким печивом та кавою...

„Студійні вечори" поглиблювали знання філософії багатьох учасників а деяким із них показували світло надії на їхньому життєвому шляху...Деякі члени „Студійних гуртків" самі дали практичний внесок у вивчення Кіркеґардової філософії. Ось бібліотекарка Едіт Ортман Нілсен зладила бібліографію Кіркеґардових писань... Мартін Юнггано переклав на німецьку мову один важливий трактат Кіркеґарда. Маланчукова дружина з дочкою опрацювала вибірку писань з Кіркеґардового щоденника і документів,.. Але в тому часі д-р Григор Маланчук уже працював професором Копенгаґенського університету зі спеціялізацією у філософії Кіркеґарда. Таким чином, Кіркеґард, завдяки українському вченому, став визначним пророком навіть у своїй батьківщині Данії, а не лише закордоном.

Вірний син свого народу

Притому, Григор Маланчук ніколи не забув своєї рідної України. Його перший пост у Копенгаґенському університеті був оформлений, як пост доцента української мови й літератури. Це після того, як він і його „Студійні гуртки" стали відомі в багатьох країнах і дослідники філософії

(Закінчення на стор. 4)

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ ЗАКЛИКАЄ ВСІХ ВІДДІЛОВИХ УРЯДНИКІВ: ПРЕДСІДНИКІВ, СЕКРЕТАРІВ, КАСИРІВ ТА КОНВЕНЦІЙНИХ ДЕЛЕҐАТІВ ВЗЯТИ АКТИВНУ УЧАСТЬ В ПЕРЕДКОНВЕНЦІЙНІЙ КАМПАНІЇ. ЗА АКТИВНУ УЧАСТЬ І УСПІХИ В ЦІЙ КАМПАНІЇ ПЕРЕДБАЧЕНІ НАДЗВИЧАЙНІ НАГОРОДИ І ВОНА БУДЕ РІШАЛЬНА ДЛЯ ВИБОРУ КОНВЕНЦІЙНИХ ДЕЛЕҐАТІВ І ДЛЯ УЧАСТИ У КОНВЕНЦІЇ В ТРАВНІ 1982 РОКУ.

Успіхи ще однієї українки

Дуже відрадно читати в „Свободі", або в „Українському Тижневику", що наша молодь успішно вчиться в американських школах та осягає наукові ступені.

Ніби це нормальне явище, але коли закінчує високу школу мама, хоч і молода, яка опікується двома дітьми, чоловіком і хатою, то це вже більше, ніж відрадне явище, бож не легко бути дружиною, мамою та ще і студенткою. Такою градуанткою є Звенислава Цапар-Клем, яка успішно закінчила психологічний факультет Флоридського Інтернаціонального університету з ступенем бакалавра і була вибрана до клюбу почесних студентів.

Звенислава Цапар-Клем

Звенислава Клем—колишня учениця школи Релігії та Українознавства в Миллвиллі, Н.Дж. Я мав приємність її охристити, дати шлюб, а також охристити її старшого сина.

Тепер родина З. і Р.Клеми мешкають у Флориді. Муж Звенислави д-р Ральф С. Клем є професором того університету, в якому вчилась Звенислава. Він тримає тісний зв'язок з Українським університетом у Гарварді, часто там виступає з лекціями, є автором статті „Україна в системі СССР", яка була опублікована в Інтернаціональному географічному журналі. Він часто відбуває конференції з українськими науковцями та з гордістю підкреслює, що має дружину українку. В особі д-ра Ральфа С.Клема українці мають ще одного приятеля-американця.

Подружжя З. і Р. Клеми мають двох дітей—сина Джіма та доню Віру. Батьки належать і є активними в українській громаді в Маямі, а діти належать до групи українських танцюристів.

Звенислава є донькою Дарії і покійного Івана Цапар. Вона є членом 347-го Відділу УНСоюзу в Миллвиллі, Н.Дж., де її мати є секретаркою.

Ми щиро радіємо успіхами Звенислави і бажаємо, щоб ця молода, прикладна родина просперувала та працювала на користь української громади.

Протопресвітер Віталій Коваленко

На нових...

(*Продовження зі стор. 2*)

Гриньків, піяніст-концертант і камераліст. Особливістю цього концерту було те, що його програма в цілому була присвячена творчості Миколи Лисенка. Слухачі мали можливість почути у зразковому виконанні ряд Лисенкових оперних арій і сольоспівів, між ними „Реве та стогне Дніпр широкий" з оригінальною музикою Лисенка, твір, який у нас не виконують так часто, як він на це заслуговує.

Цікавість слухачів зокрема збуджувало виконання цілого ряду дуетів Миколи Лисенка. Минає вже приблизно сто років з того часу, як наш композитор дав був поштовх і основу для розвитку цього типового зразка камерної вокальної музики. Проте у нас не пощастило цьому жанрові ні у творчості композиторів, ані навіть у співаків-виконавців. Тим часом Лисенкові дуети, як їх наново продемонстрували мистці Добрянський, Іванко та Гриньків, відзначаючи широким вахлярем тем і настроїв, багатством музичних інтонацій та різноманітністю фактури в обох партіях: вокальній та інструментальній. Крім дуету-фрагменту з опери „Тарас Бульба", виконано наступні дуети: „Тече вода" і „Ми заспівали, розійшлись" (Шевченко), „Не забудь юних днів" (Франко), „На провесні" (Леся Українка), „На півночі, на кручі" (Гайне), „Гроза пройшла" (Олесь), „Пливе човен" (слова народні) і — на додаток — „Коли розлучаються двоє" (Гайне-Славінський).

Цей факт, що здобуто нотні матеріяли цих творів і опрацьовано їхні партії та врешті виведено їх з німих чорних значків у живі трепетні мелодії й акорди — це чимала заслуга всіх трьох наших музик. Коли ж мова про інтерпретацію дуетів, то вона проходила і з боку співаків і піяніста легко невимушено з увагою спрямованою на добуття і передання емоційного змісту слів і музики. Голосове вирівняння обох співаків та ідеально синхронізована з ними партія фортепіяну створювали суцільний ансамбль, що віддихав одним віддихом. Словом: концерт і своєю стилево складеною програмою і рівнем проникливого виконання-це була камерна музика у гарному і суттєвому виконанні.

На програмі концерту, як теж у короткому вступному слові було згадано, що виконавці і організатори пропонують цим концертом започаткувати відзначення 140-річчя з дня народження Миколи Лисенка (1842-1982). Ініціятива без сумніву добра і на часі. Розкинені по світі наші громади повинні проголосити 1982-ий рік роком Лисенківським. При тому метою такого відзначення не повинно бути ритуальне відслуження т. зв. академії, чи бенкетів. Навпаки, цей рік хай стане роком інтенсивного плекання музики нашого визначного композитора і його послідовників, українських композиторів XX-го сторіччя від найраніших до наймолодших наших сучасників. Жива і тепла реакція численно зібраних слухачів на останньому концерті дозволяє сподіватися, що така музична акція матиме успіх у найширших колах нашої громади.

Василь Витвицький

„Четверта хвиля"...

(*Продовження зі стор. 1*)

польських українців до Канади (чи й до інших країн), стоять перед великими грошовими видатками для забезпечення цих прибульців у новій країні в перші дні чи місяці, і стоять перед тяжким завданням знайти достатню кількість спонзорів.

Далі в обіжнику подано, хто може бути спонзором на підставі канадських іміґраційних законів. Отже, є дві категорії спонзорів: леґально інкорпоровані організації, і збірні спонзори — групи принаймні з п'ятьох осіб, всі з них канадські громадяни або постійні резиденти у віці від 18-го року життя вгору. Відповідальність цих спонзорів така: прийняти новоприїжджих і допомогти їм осісти в даній місцевості; мати готові достатні фонди, щоб платити рахунки за місце проживання, опіку й за інші потреби прибульців, що можуть виникнути. Ця відповідальність триватиме протягом одного року, а опісля — ці втікачі повинні стояти на своїх власних ногах.

Комітет Українців Канади, КУК, зробив і робить у цій справі чимало, діставши „blanket sponsorship agreement", „всеохоплююче спонзорство" від уряду, щоб примістити цих втікачів у Канаді.

Згаданий обіжник також звертається до зацікавлених спонзорством подавати прізвище спонзорованого до цього Допомогового Товариства, щоб не було подвійности в допомогових акціях, коли про тих самих втікачів турбуватиметься більше, ніж потрібно спонзорів, а інші втікачі будуть залишені напризволяще. Канадсько-Українське Іміґраційне Допомогове Товариство також звертається на кінці свого обіжника до всіх українців на поселеннях ставати спонзорами, а до тих, що самі не можуть з якихось причин стати спонзорами в відповідній групі спонзорів, щоб все таки вони складали пожертви і датки на адресу Допомогового Товариства, щоб воно могло зайнятися біженцями, які прибуватимуть до Канади. Адреса КУІДТ така: Canadian Ukrainian Immigrant Aid Society, suite 209, 2323 Bloor St. West, Toronto, Ontario, Canada. M6S 4W1. Telephone (416) 767-4595.

Літературні нагороди Фундації Омеляна і Тетяни Антоновичів

1) Літературна нагорода Фундації Омеляна і Тетяни Антоновичів (ФОТА) приділятиметься на відзначення видатного літературного твору, написаного українською мовою, незалежно від того, де його автор живе і працює. Критерієм для призначення нагороди є висока мистецька вартість твору у поєднанні з творчою своєрідністю його мистецької форми.

2) Нагорода призначатиметься раз на рік на рекомендації жюрі, що складатиметься з літературних критиків або літературознавців.

3) Нагорода приділятиметься надрукованим творам красного письменства — романам, повістям, збіркам оповідань, поемам і збіркам поезій, надрукованих окремим виданням або в альманахах чи журналах, головно протягом останніх двох років.

4) Кожного другого року замість літературному творові українською мовою, нагорода може бути приділена визначному виданню українською або однією зі світових мов із ділянки гуманістики, що стосується до тематики або проблематики української культури. Праці з літературознавства й мовознавства, літературної критики, історії, мистецтвознавства й мовознавства можуть бути розглянені й відзначені. Для розгляду таких праць жюрі буде поширене.

5) Висувати твори потенційно варті нагороди є обов'язком жюрі. Кожного року жюрі публікуватиме повідомлення у пресі про приділення нагороди зі закликом до інституцій і окремих осіб, щоб вони надсилали назви творів, вартих нагороди. Жюрі разглядатиме як твори, висунені членами жюрі, так і подані ззовні. Церемонія вручення нагороди Фундацією складатиметься з короткої характеристики відзначеного твору і промови нагородженого автора. Повідомлення про нагороду подаватиметься до преси.

6) Нагорода складається з характеристики-відзначення й грошової суми—5,000 американських долярів.

7) Жюрі першого скликання складатиметься з таких осіб: Григорій Грабович (Гарвардський університет) Богдан Рубчак (Іллінойський університет у Чикаґо) і Юрій Шевельов, голова (Колюмбійський університет, Українська Академія Наук у ЗСА).

8) Нагорода за 1980-1981 роки буде визначена в грудні 1981 року і проголошена не пізніше січня 1982 року.

9) Листування до жюрі слід спрямовувати на адресу: The Antonovych Foundation, P.O. Box 40818, Washington, D.C. 20016.

НАПЛИВ ЕМІҐРАНТІВ З ІНДО-КИТАЮ ТАКИЙ значний до ЗСА, що це викликало протиакцію Уряду, який просить американський Конґрес зменшити квоту для цих іміґрантів з 168,000 річно на 120,000 осіб. Це мала б бути межа для цих втікачів на наступний фіскальний 1982 рік, що розпочинається вже цього 1-го жовтня. До кінця вересня цього року приїхало, або вже має документи на приїзд, 125,000 осіб з В'єтнаму, Ляосу й Камбоджі.

КОЛИШНІЙ ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПРОКУРАТОР країни за часів президента Ричарда Ніксона Ричард Дж. Клайндінст, який перебував під судовим слідством і судом певний час за здогадні різні „переступи", був цілком виправданий судом в Арізоні і визнаний невинуватим. Майже всі інші близькі співробітники Р. Ніксона зазнали подібної долі, тобто потрапили під суд. Клайндінст ще мусить стати перед федеральним судом та відповісти на ряд обвинувачень.

ДО ДОПИСУ „СТУДЕНТ РОКУ"

Згаданий у цьому дописі Богдан Базилевський („Свобода", 22-го вересня, ч. 178) закінчив середню школу у Вайтстоні. Ґратуляційного листа за успіхи в науці вислав йому конгресмен Маріо Біяджі. — Редакція.

НЕ ТРАВЕНЬ, А ВЕРЕСЕНЬ

У „Свободі", ч. 180, з четверга, 24-го вересня, у слові ред. Антона Драгана п. з. „Пам'ятник і його значення", у підзаголовку дата має бути — 20-го вересня 1981 року. — Ред.

„Весілля Комара"

У Торонто є цілоденна українська народна школа св. Йосафата. Цілоденна українська—це означає, що в школі не тільки вчать українську мову, як один із предметів, а українською мовою вчать і інші предмети, як, наприклад, релігію чи історію. Школа ця має також свій садочек, так що учні школи є у віці від 4-ох до 13-ти років. Коли закінчують восьму клясу, переходять до середньої школи.

Ця українська школа, як і всі інші школи Канади, приготовляє на закінчення шкільного року імпрезу. Цього року діти школи св. Йосафата приготували всім велику несподіванку: оперету „Весілля Комарика" на підставі народної пісні „Ой, що ж то за шум учинився..." та книжечки з тою самою назвою. Перерібку для сцени приготувала Таня Онищук, яка має дві донечки в цій школі.

Оперета почалася увертюрою, яку виконав струнний ансамбль. Диригентка—Віра Барицька, члени оркестри—це малі учні школи. В. Барицька сказала, що це перший раз в історії Торонто такі малі діти творять свою власну оркестру.

Хор почав співати „Ой, що ж то за шум". Відкрилася сцена і вийшов сумний комарик у гуцульському народному строї. Але довго не сумував. З-за чудового грибка вилетіла муха-гуцулочка, і вони відразу закохалися. І от приготовляється весілля. Всякі мушки та букашки плетуть вінок молодій, а молода-муха з дружками-мушками чудовими рушниками запрошують всіх на весілля. Повінчав їх коник-стрибунець і радощам та танцям не було кінця. Мушки танцювали „Гопака", жучки аж зі Запоріжжя танцювали з прапорцями, кухарі з Парижу приготовляли бенкет, а гості аж з Канади, представники всіх провінцій, приїхали на це весілля.

Ну, а по весіллі комар пішов заробляти на життя. А муха не вміла шити, прясти, „ані свому комарику догодити". Як комар побачив це, то від неї втік. Зажурився, сів на дуба, зірвалася щура-буря і його з дуба здула. Упав комар і забився.

Діти на сцені рухалися свобідно, хор коло сцени співав їхні монологи і пояснював дію. Чудові костюми, які приготовили батьки для своїх дітей, захоплювали око глядача. Довжелезна гусениця із п'ятьох маленьких дітей, чудесні крила метеликів, мушки-дружки в гуцульських строях, як і молоді, муха та комар, і батьки мухи—в стильових гуцульських народних строях творили надзвичайну цілість. Дерева—найвищі ростом діти зі школи, які прекрасно хиталися в часі бурі, вдалі слухові та зорові ефекти, добре зіспіваний хор з 38-ми дітей з виразною дикцією та чистою інтонацією, якими диригувала п-і Якимів, створили казку, повну чару та фантазії.

Акомпаньювала оркестра, а на піяно грав Андрій Малет.

Дуже добрий режисер—сестра Патрикія оригінально розв'язала деякі музично-зорові проблеми, як, наприклад, уся весільна та похоронна процесії перейшли через усю залю, так що всі присутні могли зблизька побачити малих повних ентузіязму акторів.

Оперету ставили п'ять разів у переповненій шкільній залі і, напевно, люди прийшли б ще, тільки дітвора була вже перевтомлена. Оперета тривала одну годину без перерви і не було ані одної хвилини без дії на сцені або на залі. Батьки та гості зі захопленням слідкували за дітьми, а мала дітвора на залі переживала гру та коментувала кожну подію на сцені.

Гості, включно з офіційними представниками канадського шкільництва, з признанням висловили свій подив для виконавців і всіх тих, що підготовляли оперету, тим більше тому, що проблема багатомовности Канади була в опереті цікаво розв'язана. Кухарі приїхали з Парижу і говорили по-французьки, гості з Канади, по два з кожної провінції, говорили по-англійськи.

Мені ж здавалося, що кухарі могли піти за порадою до „Енеїди" Котляревського та навчатися у нього нові слова-назви страв. Вистачало, щоб гості з Канади говорили двома мовами (Квебек по-французьки). Також хотілося побачити поміж „гостями з Канади", побіч шотляндки та індяна, також українку, бож на офіційних туристичних рекламах західніх провінцій завжди є знімок українських танцюристів або дівчини в українському народному строї.

Варта було б цю чудову оперету повторити у більшій театральній залі, запросити до інших міст чи накрутити фільм для дітей. Був би жаль, якби така чудова оперетка, така колосальна праця, розкішні костюми і все інше пройшло та забулося.

Оксана Бризгун-Соколик

Українська наука в Празі

(С.Н.) У безконечній черзі наукових доповідей в часі двох семестральних місяців —в липні і серпні,—що їх призначує УВУ для курсантів і ширшої мюнхенської публіки, відбулася в будинку УВУ 12-го серпня ц.р. доповідь д-ра УВУ та дипломного педагога празького й тюбінгенського університетів Блянки Єржабкової на тему „Українці в Празі між двома світовими війнами" як вклад чехів у святкування 60-річчя УВУ.

Поправна літературна українська мова, старанне підготовання матеріялів і документації, а зокрема ілюстрації прозірками, склалися на те, що численніша ніж звичайно публіка вислухала цю доповідь з великим зацікавленням. Слід пригадати, що на запрошення покійного проф. О.Кульчицького, наша чеська приятелька виголосила була іншу доповідь на подібну тему в Парижі в листопаді 1979 року. До речі, бібліографія праць проф. Кульчицького, яку зладила Б.Єржабкова, появилася у „Визвольному шляху" (ч.2 1981 р.).

Заслуговує на увагу те, що доповідачка зібрала майже всі згадки про українські високі школи у Празі, Подєбрадах і Ржевніцах, зокрема портрети їхніх ректорів і професорів, як теж будинків, у яких вони містилися, а також заль Карлового університету й інших шкіл, де відбувалися українські виклади. Дуже цінна була теж її збірка українських емблем, грамот і печаток.

Доповідачка згадала, що зв'язки поміж українськими і чеськими професорами були дуже тісні, що українські професори брали участь у наукових конгресах, а ректори займали місце у почесних президіях. Крім того, українські професори публікували свої наукові праці у чеських та слов'янських наукових журналах та збірниках, як теж викладали на Карловому університеті та інших високих школах.

У своїй доповіді д-р Б.Єржабкова послужилася теж спогадами Софії Русової, а серед її прозірок були також картини чеського маляра Оскара Кокошки, зокрема, його краєвиди „золотої Праги" з її незабутнім для українських пражан місцями.

У короткій дискусії забрав слово інж. Олександер І.Пулюй, син відомого винахідника радіовипромінювань, теж і сам винахідник, який пригадав присутнім, що його батько був тісно зв'язаний з Прагою як професор, і що він залишив багато спогадів і світлин. Інший колишній пражанин д-р Іван Жегуц „докоряв" доповідачці, що вона з надмірної скромности не з'ясувала слухачам тієї приємної гостинної празької атмосфери, в якій жили, студіювали і науково працювали українці поміж двома світовими війнами за часів чеської незалежности.

На кінець декан філософічного факультету проф. Григорій Васькович подякував д-р Б.Єржабковій за добре опрацьовану доповідь та запросив її до дальшої наукової співпраці з УВУ.

РОЗСТРІЛЯНА МУЗА

Філядельфія, Па. — Гурток Книголюбів ім. Н. Королеви й 10-ий Відділ СУА у Філядельфії влаштовують літературний вечір — монтаж „Розстріляна Муза" у виконанні Українського культурно-мистецького Т-ва „Дзвін" і вокального ансамблю з Глен Спей, Н. Й. Вечір відбудеться в неділю, 4-го жовтня ц.р., о год. 4-ій по полудні, в залі УСО „Тризуб".

В програмі беруть участь: Е. Мартинець, Т. Лихолай, М. Скаскїв, Р. Гавур, А. Плескун і Я. Гунчак. Музичний супровід: Г. Гірняк.

ПРОФ. Я. РУДНИЦЬКИЙ ЗАХИЩАЄ УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Оттава, Онт. (ОУПС). — Тут у видавництві Комісії офіційних мов вийшла нова мапа мов світу, з якої стерто українську, білоруську, литовську, грузинську та інші мови в СССР, заступаючи їх усіх однією — російською.

В листі-протесті проти такого викривлення мовної дійсности в Східній Европі, проф. Ярослав Рудницький вимагає від Комісії 1) стягнення з обігу згаданої мапи мов світу, 2) видання другого виправленого, об'єктивно провіреного накладу й 3) вибачення перед тисячами канадців, що говорять цими мовами, за насильну оттавську „русифікацію" їхніх мов, за визнання яких провадився століттями завзятий бій із окупантом їхніх країн — давніше царською, а тепер большевицькою Росією.

ВЕЧІР НА ПОШАНУ МИКОЛИ ЛЕОНТОВИЧА

Вашінгтон. — Місцевий осередок НТШ вшанує пам'ять видатного композитора Миколи Леонтовича у 60-річчя його передчасної смерти засіданням, на якому о. прот. Петро Будний дасть доповідь зі зразками музики — творця клясичних хорових обробок українських народних пісень.

Засідання відбудеться в суботу, 3-го жовтня ц.р., о год. 6-ій вечора в Домі Св. Софії, 2615 — 30 вул. Н.В., Вашінгтон. Управа осередку запрошує громадян до участи.

Життєвий подвиг...

(*Продовження зі стор. 2*)

Кіркеґарда з Франції, Америки, Швайцарії, Японії та інших країн рік-річно приїжджали до Копенгаґену для того, щоб взяти участь у тих семінарах під його керівництвом. Вони ознайомлювалися також з його власними поглядами на тяжке майбутнє християнства, що зазнаватиме більшого переслідування, ніж у перші століття нової ери...Саме філософія Сорена Кіркеґарда, який своєю прецизною аналізою вияснив і по-новому з'ясував принципи християнського життя, стане людям у пригоді, — твердив Григор Маланчук. У нього не було ніякого сумніву, що і віруючим українцям та українкам ця філософія може пригодитися у роки тяжких життєвих випробувань і переслідування. Бо про свій народ і про батьківщину Україну він ніколи не забував, що засвідчують чужоземні вчені — його співробітники та студенти.